

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om stämningsmän

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att lagen om stämningsmän skall ändras så att stämningsmän och andra tjänstemän berättigade att verkställa delgivningar utan hinder av sekretessbestämmelserna skall ha rätt att av myndigheter, samfund som handhar offentliga uppdrag samt inrättningar eller samfund som bedriver televerksamhet eller postförmedling få adress- och telefonuppgifter och annan nödvändig kontaktinformation om den person eller det samfund som delgivning gäller. Vidare föreslås att chefen för ett exekutions-

verk, ett häradsämbete och utsokningsavdelningen vid ett häradsämbete skall kunna ge en underlydande tjänsteman rätt att verkställa delgivning.

Avsikten är att effektivisera delgivningsverksamheten genom att undanröja hinder för den samt att komplettera delgivningsorganisationen. Andringarna förbättrar tillgången till rättstjänster och rättsskydd.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt efter att den har antagits och blivit stadfäst.

MOTIVERING

1. Nuläge och föreslagna ändringar

1.1. Nuläge

Bestämmelser om delgivningsorganisationen ingår i lagen om stämningsmän (505/1986). Stämningsmän på tjänstens vägnar är de som innehar en tjänst som förman för stämningsmän, stämningsman och biträdande utmätningsman. Tjänster som förman för stämningsmän och stämningsman finns vid tingsrätterna. Tjänster som biträdande utmätningsman finns vid exekutionsverken och på häradsämbetenas utsokningsavdelningar. Merparten av delgivningarna handhas av stämningsmännen vid tingsrätterna. Delgivningsorganisationen har kompletterats med andra tjänstemän med rätt att verkställa delgivning. Bestämmelser om detta ingår i 6 § lagen om stämningsmän. Paragrafens 1 mom. föreskriver att "berättigad att så som

stämningsman verkställa stämning och delgivning är 1) polisman, allmän åklagare, utmätningsman, notarius publicus samt gränsbevakningsman, 2) tjänsteman som har förordnats härtill av domstol eller chefen för polisinsättning och som är anställd vid domstolen eller polisinsättningen, 3) fängelsedirektör eller tjänsteman vid fängelse vilken förordnats härtill av fängelsedirektören, när en myndighet begär det och den som skall stämmas eller med vilken delgivning skall ske är en fånge, samt 4) inom försvarsmakten de tjänstemän som förordnats härtill av kommendören för en truppavdelning eller med honom jämställbar förman, när en myndighet begär det och den som skall stämmas eller med vilken delgivning skall ske lyder under 45 kap. strafflagen."

Enligt 3 § lagen om stämningsmän har en stämningsman till uppgift att inom sitt verksamhetsområde på begäran av en myndighet

eller en enskild person delge en domstols eller en annan myndighets beslut samt stämningar, kallelser, meddelanden och andra handlingar. För att ett ärende skall kunna behandlas vid domstol, krävs att den berörda parten fått meddelande om saken. Också i fråga om många andra rättshandlingar krävs det, för att de skall vara lagliga, att den som rättshandlingen gäller skall ha underrättats om saken. De viktigaste bestämmelserna om delgivningsförfarandet finns i 11 kap. rättegångsbalken samt i lagen (232/1966) och förordningen (662/1966) om delgivning i förvaltningsärenden.

Sedan 1993 har delgivning per post blivit allt vanligare i domstolsärenden. I brådskan- de fall och då den som delgivningen gäller försöker hålla sig undan eller då delgivningen inte kunnat verkställas per post eller av någon annan anledning verkställer en stämningssman personligen delgivningen i form av en stämningssdelgivning. Både delgivningen per post och den personliga stämningssdelgivningen förutsätter tillgång till nödvändig kontaktinformation, framför allt adressuppgifter. Med hjälp av telefonuppgifter kan den berörda personen kontaktas och överenskommelse nås om hur delgivningen skall verkställas. Också delgivningssättet, t.ex. frågan om huruvida förutsättningarna för mellanhandsdelgivning uppfylls, kan avgöras om telefonuppgifter finns att tillgå. Med hjälp av uppgift om arbetsplatsen kan personen i fråga nås där.

Den viktigaste och primära informationskällan när det gäller att ta reda på adressuppgifter är befolkningsdatasystemet. Utlämnandet av uppgifter ur det sker på grundval av 26 § befolkningsdatalagen (507/1993). Enligt den utlämnas till statliga och kommunala myndigheter de uppgifter dessa behöver för skötseln av sina åligganden. Under de senaste åren har det blivit svårare att verkställa delgivning av den anledningen att aktuella adress- eller telefonuppgifter eller annan behövlig kontaktinformation om den som delgivningen gäller inte står till buds. Det räcker inte med enbart befolkningsdatasystemet därför att en del av dem som flyttar försummar, antingen av rent slarv eller avsiktligt, att anmäla ändringar i boendet till den registeransvariga. Till följd härav måste uppgifter om den som skall delges en handling fås fram ur andra källor. Register som utnyttjas för detta ändamål är bland andra fordonsförvaltningscentralens

datasystem för vägtrafiken, centralregistret över fångar, handelsregistret, Folkpensionsanstaltens adressregister, skattestyrelsens uppgifter om de skattskyldigas adresser och arbetsplatser, socialmyndigheternas och Arbetskraftsmyndigheternas uppgifter om sina klienters adresser, postens adressuppgifter och teleföretagens telefonnummeruppgifter. För tillgång till registeruppgifterna krävs att tillgången har reglerats eller att den berörda personen har gett sitt samtycke till att uppgifterna lämnas ut. Utvecklingen har dock gått i riktning mot hemliga adresser och telefonnummer. Posten kan inte lämna ut adressuppgifter om en registrerad person har förbjudit att uppgifter om honom eller henne lämnas ut. Teleföretag kan lämna ut telefonnummer och andra identifieringsuppgifter under förutsättning att de inte är hemliga på grundval av en överenskommelse mellan den registrerade och företaget. För att hemliga uppgifter skall vara tillgängliga, måste bestämmelser om detta finnas i lag.

På grund av den dåliga tillgången till adressuppgifter och annan nödvändig kontaktinformation går 10 procent av delgivningarna inte att verkställa. I statistiken för 1998 antecknades hinder för sammanlagt 25 000 delgivning utförda av stämningssmän. Detta leder till att rättegångarna skjuts upp, kostnaderna ökar och rättssäkerheten försvagas. Problemet är särskilt markant i de stora städerna, där det är lättare att hålla sig undan än annanstans i landet. Till exempel i Helsingfors tingsrätt måste huvudförhandlingen skjutas på framtiden i 1509 ärenden under det första kvartalet 1999. Största delen (57 %) av uppskoven berodde på att de nödvändiga delgivningarna inte hade kunnat verkställas. Andra statistikförda orsaker var: parten var instämmd men infann sig inte (33 %) och hämtningen misslyckades (10 %).

Tillgången till uppgifter i registren är delvis reglerad i lag. Generella bestämmelser om myndigheters rätt att få uppgifter av andra myndigheter ingår i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999), nedan offentlighetslagen, som träder i kraft den 1 december 1999. Enligt 29 § 2 mom. kan en myndighet till en annan myndighet lämna ut sådan adress- eller annan kontaktinformation som enligt 24 § 1 mom. 31 punkten är sekretessbelagd. För att vissa tjänstemän skall kunna fullgöra sina uppgifter innehåller författningarna om dessa myndigheters organisation och verksamhet

särskilda bestämmelser som föreskriver att tjänstemännen har rätt att få uppgifter både av myndigheterna och av sammanslutningar. Polisen är enligt 35 § polislagen (493/1995) utan hinder av tystnadsplikten berättigad att för ett tjänsteuppdrag avgiftsfritt få behövliga uppgifter och handlingar av myndigheten och av en sammanslutning som tillsatts för att handha en offentlig uppgift. Bestämmelser om polisens rätt att få uppgifter av en privat sammanslutning eller en privatperson ingår i 36 § polislagen. Enligt 1 mom. har polisen rätt att få uppgifter som behövs för avvärjande eller utredning av brott utan hinder av att en sammanslutnings medlemmar, revisorer, styrelsemedlemmar eller arbetstagarare är bundna av företagshemlighet eller bank- eller försäkringshemlighet. I 2 mom. föreskrivs att polisen har rätt att av en sammanslutning som utövar televerksamhet få kontaktinformation om en sådan teleanslutning som inte är upptagen i en offentlig katalog, om uppgifterna i ett enskilt fall behövs för en uppgift som hör till polisen. Polisen har också rätt att få utdelningsadresser av sammanslutningar som bedriver postförmedling. Enligt 3 kap. 34 f § 1 mom. utsköningslagen (37/1895), som träder i kraft den 1 december 1999, har utmätningsmannen i ett enskilt utsköningsärende rätt att utan hinder av bestämmelserna om sekretess av en myndighet eller ett samfund som sköter en offentlig uppgift samt av inrättning eller sammanslutning som bedriver televerksamhet eller postförmedling få för verkställigheten nödvändiga uppgifter, bland annat gäldenärens adress- eller telefonuppgifter och andra uppgifter som utmätningsmannen behöver för att kunna ta kontakt med gäldenären.

1.2. Föreslagna ändringar

För att problemen som vidlåder delgivningsverksamheten och i förlängningen hela rättsväsendet skall kunna avhjälpas måste de tjänstemän som verkställer delgivningningar i lag ges samma rätt som polisen och utmätningsmännen att utan hinder av bestämmelserna om tystnadsplikt få de uppgifter de behöver för sin verksamhet. En sådan bestämmelse skulle komplettera rätten enligt den ovan nämnda offentlighetslagen att få uppgifter av andra myndigheter och garantera rätten att få uppgifter också i delgivnings-sammanhang av viktiga privata sammanslutningar. Over-

gripande rättssäkerhetsaspekter är av avsevärt större betydelse än en enskild persons eller sammanslutnings önskan att skydda sin integritet. Det föreslås därför att i 4 a § lagen om stämningmän skall ingå en bestämmelse om att stämningmän och tjänstemän som enligt 6 § är berättigade att verkställa delgivning skall ha rätt att i enskilda delgivningsärenden utan hinder av sekretessbestämmelserna få nödvändiga adress- och telefonuppgifter samt annan behövlig kontaktinformation av myndigheterna, samfund som sköter offentliga uppgifter samt inrättningar eller samfund som bedriver televerksamhet eller postförmedling. Bestämmelsen skall enligt förslaget tas in som 4 a § 1 mom. lagen om stämningmän.

Inga nya kompletterande bestämmelser behöver utfärdas om stämningsmännens rätt att lämna uppgifter som de har fått vidare. De viktigaste tillämpliga bestämmelserna ingår i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. I fråga om skyldigheten att iaktta sekretess finns bestämmelserna i lagens 6 och 7 kap. samt i 6 kap. befolkningsdatalagen. Ett mycket typiskt fall när det gäller utlämnande av adressuppgifter är att en stämningssman konstaterar att den som han skall delge en handling bor eller bäst kan nås av en stämningssman eller en stämningssberättigad tjänsteman, t. ex. en fängelsedirektör, i ett annat distrikt. Stämningssmannen kan då med stöd av 3 § förordningen om stämningmän överlåta delgivningsuppdraget och behövliga adressuppgifter och annan nödvändig information på den lämpligare myndigheten. Stämningssmannen kan också begära handräckning av polisen för uppdraget. Även då är det nödvändigt att lämna kontaktinformation om den som skall stämmas. Det är i dessa fall inte fråga om att lämna ut uppgifterna till utomstående utan till en annan myndighet, vilket är tillåtet enligt ovan nämnda lagar. Något klart skönjbart funktionellt behov av att stämningssmän skall kunna lämna ut uppgifter för något annat ändamål finns inte.

Kontaktinformation skall i regel fås avgiftsfritt. Det händer relativt sällan att en och samma instans får begäran om uppgifter per telefon eller post eller på andra sedvanliga vägar. I dessa fall kan det inte anses vara oskäligt ansträngande att lämna ut uppgifterna. Man har räknat ut att besväret med faktureringen skulle vara större än nyttan av att ta ut smärre avgifter eller ersättningar. I fall

där uppgifter behövs regelbundet och ofta, är det lämpligast för parterna att komma överens om att använda ADB. Avsikten är att avgiftsfriheten inte skall utsträckas till att gälla uppgifter som fås via dator. En bestämmelse om detta skall enligt förslaget tas in som 2 mom. i paragrafen. I sak motsvarar bestämmelsen 3 kap. 34 f § 4 mom. utsökningslagen.

I 6 § *lagen om stämningmän* finns en bestämmelse om tjänstemän som på tjänstens vägnar har rätt att verkställa stämning och annan delgivning som en stämningssman. I 1 mom. 2 punkten ges en domstol och chefen för en polisinspektion befogenhet att förordna en underlydande tjänsteman att verkställa delgivning. Bestämmelsen gavs denna utformning i lagen den 22 november 1996 om ändring av lagen om stämningssmän (887/1996) i samband med lokalförvaltningsreformen. Lagen trädde i kraft den 1 december 1996. Enligt tidigare gällande lag var det chefen för ett polisdistrikt, inte chefen för en polisinspektion, som hade befogenhet att ge förordnandet. I de dåvarande länsmansdistrikten var det länsmannen som gav förordnanden till tjänstemännen i distriktet, bland dem också tjänstemännen inom utskökningsväsendet. Lagändringen innebär således att cheferna för de lokala utskökningsmyndigheterna fråntogs rätten att utfärda förordnanden. Detta upplevs nu som en brist. Det är mycket vanligt att den biträdande utmättningsman som är stämningssman vid ett exekutionsverk eller en utskökningsavdelning på ett häradsämbete inte är på plats då den som skall stämmas eller den som skall delges en handling kommer för att ta emot delgivningen. Med tanke på sådana situationer bör det finnas en tjänsteman i ämbetsverket som är behörig att verkställa stämningssdelgivningar. För att avhjälpa missförhållandet föreslås även att cheferna för exekutionsverk, cheferna för häradsämbetenas utskökningsavdelningar och cheferna för häradsämbetenas skall ges befogenhet att förordna medlemmar av sin personal att verkställa delgivningar. I små häradsämbeten (7), där länsmannen är utmättningsman, har utskökningsavdelningarna ingen egen personal utan kanslipersonalen är gemensam för häradsämbetet. I dessa häradsämbeten utfärdar i förekommande fall häradslänsmannen förordnandena i fråga.

2. Propositionens verkningar

Propositionen antas effektivisera delgivningsverksamheten i betydande mån. Härigenom kan ärendena behandlas snabbare. Enskilda och juridiska personer kan bättre driva igenom vissa rättsverkningar. Rättssäkerheten förbättras.

Att räkna ut de ekonomiska verkningarna är svårt. Det är dock klart att samhällets kostnader minskar. Uppgifter som fås fram med hjälp av ADB medför kostnader för den som tar reda på uppgifterna, men besparingarna är ändå större än kostnaderna.

3. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts som tjänstearbete på justitieministeriet. Ministeriet gav de viktigaste berörda myndigheterna, sammanslutningarna och organisationerna tillfälle att yttra sig om utkastet till propositionen. Utlåtanden lämnades av finansministeriet, inrikesministeriet, trafikministeriet, arbetsministeriet, försäkringsavdelningen på social- och hälsovårdsministeriet, dataombudsmannen, Befolkningsregistercentralen, Folkpensionsanstalten, skattestyrelsen, Posten Finland Ab, Finnet-förbundet rf, Finlands Advokatförbund, Åbo hovrätt, 17 tingsrätter, 8 exekutionsverk eller utskökningsavdelningar vid häradsämbeten, Finlands stämningssmän VAL rf samt Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry. Merparten av påpekandena i utlåtandena vägdes in då propositionen fick sin slutliga utformning. De remissinstanser som företräder dem som lämnar ut uppgifter har föreslagit att allt utlämnande av uppgifter, inte bara det som sker via dator, skulle avgiftsbeläggas. En reglering av detta slag har av de orsaker som anförts ovan i avsnitt 1.2. inte ansetts ändamålsenlig.

4. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt efter att den har antagits och blivit stadfäst.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag**om ändring av lagen om stämmingsmän**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 27 juni 1986 om stämmingsmän (505/1986) 6 § 1 mom. 2 punkten, så-
dan den lyder i lag 887/1996, samt
fogas till lagen en ny 4 a § som följer:

4 a §

Rätt att få kontaktinformation

Stämmingsmän och tjänstemän som enligt 6 § har rätt att verkställa delgivning är utan hinder av sekretessbestämmelserna berättigade att i enskilda delgivningsärenden av myndigheter, samfund som sköter offentliga uppdrag samt inrättningar eller samfund som bedriver televerksamhet eller postförmedling få nödvändiga adress- och telefonuppgifter samt annan behövlig kontaktinformation om den person eller det samfund som delgivningen gäller.

De uppgifter som avses i 1 mom. skall ges avgiftsfritt. Bestämmelserna i detta moment gäller inte uppgifter som lämnats ut med hjälp av automatisk databehandling.

6 §

Andra som har rätt att verkställa delgivning

Berättigad att, så som stämmingsman, verkställa stämning och delgivning är

2) tjänsteman som har förordnats härtill av domstol, exekutionsverk, häradsämbete, ut-
sökningssavdelningen vid häradsämbete eller
chefen för polisinrättning och som är an-
ställd vid myndigheten,

Denna lag träder i kraft den .

Helsingfors den 22 oktober 1999

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Justitieminister *Johannes Koskinen*

Lag

om ändring av lagen om stämmingsmän

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 27 juni 1986 om stämmingsmän (505/1986) 6 § 1 mom. 2 punkten, så-
dan den lyder i lag 887/1996, samt
fogas till lagen en ny 4 a § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

4 a §

Rätt att få kontaktinformation

Stämmingsmän och tjänstemän som enligt 6 § har rätt att verkställa delgivning är utan hinder av sekretessbestämmelserna berättigade att i enskilda delgivningsärenden av myndigheter, samfund som sköter offentliga uppdrag samt inrättningar eller samfund som bedriver televerksamhet eller postförmedling få nödvändiga adress- och telefonuppgifter samt annan behövlig kontaktinformation om den person eller det samfund som delgivningen gäller.

De uppgifter som avses i 1 mom. skall ges avgiftsfritt. Bestämmelserna i detta moment gäller inte uppgifter som lämnats ut med hjälp av automatisk databehandling.

6 §

Andra som har rätt att verkställa delgivning

Berättigad att, så som stämmingsman, verkställa stämning och delgivning är

2) tjänsteman som har förordnats härtill av domstol eller chefen för polisinsättning och som är anställd vid domstolen eller polisinsättningen,

2) tjänsteman som har förordnats härtill av domstol, *exekutionsverk, häradsämbete, ut-sökningsavdelningen vid häradsämbete* eller chefen för polisinsättning och som är anställd vid *myndigheten*,

Denna lag träder i kraft den